

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

Кристочук Тетяни Євгенівни на дисертаційну роботу

**Цюк Оксани Андріївни "Формування системи забезпечення якості
вищої освіти Швеції",**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність обраної теми. Освіта стає найвагомим фактором впливу на життя суспільства, у той же час вона сама зазнає також глибокого реформування. Забезпечення якості вищої освіти є однією з основних стратегічних цілей створення єдиного європейського простору вищої освіти. Сприяння європейському співробітництву у забезпеченні якості освіти, розробка принципів, критеріїв подальшого розвитку системи забезпечення якості освіти, сертифікація національних систем забезпечення якості – це ті з питань, що стоять на порядку денному зустрічі європейських міністрів освіти. Загальноєвропейський простір освіти констатує такі виміри забезпечення якості освіти, як: підвищення якості діяльності вищих навчальних закладів шляхом впровадження внутрішніх механізмів забезпечення якості за умов дотримання зв'язку із зовнішньою системою забезпечення якості освіти; запровадження моделі експертного оцінювання агентств забезпечення якості на національному рівні; розвиток співпраці з національними агентствами з метою забезпечення якості освіти.

Модернізація вищої освіти в Україні в контексті намірів щодо входження в європейський освітній простір актуалізує вивчення досвіду тих європейських країн, які досягли певних успіхів щодо забезпечення якості вищої освіти. Аналіз набутого досвіду європейських країн дозволяє Україні уникнути помилок, викликаних поспішним запозиченням зарубіжних систем забезпечення якості вищої освіти. Розвиток існуючої вітчизняної системи

забезпечення якості вищої освіти потребує аналізу європейського досвіду, зокрема, і досвіду Швеції.

Саме тому дослідження системи забезпечення якості вищої освіти Швеції, критичне осмислення накопиченого досвіду в системі вищої освіти країни набуває значущості, виступає передумовою встановлення загальних закономірностей і перспектив модернізації вищої освіти в Україні та її інтеграції в європейське освітнє співтовариство. А відтак – дослідження Цюк Оксани Андріївни є своєчасним і соціально значимим.

Важливо зазначити, що представлена дисертаційна робота є складовою наукової теми кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка «Динаміка сучасних освітніх процесів в Україні та закордоном» (державний реєстраційний номер 0113U0004879).

Наукова новизна одержаних результатів, що міститься у вступі до дисертації та в авторефераті, сформульована автором коректно і адекватно. У процесі дослідження Цюк О.А. вперше виявлено особливості формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції; висвітлено забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічну проблему, яка базується на філософському, соціологічному, економічному та педагогічному аспектах, в основу якої покладено діяльнісний та компетентнісний підходи, принципи системності та систематичності, колегіальності, контекстності, ринкової орієнтації; охарактеризовано триступеневу систему вищої освіти Швеції; окреслено перспективи творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України через реалізацію відповідних завдань.

До наукових результатів роботи віднесено уточнення змісту понять «якість вищої освіти», «система якості», «ранжування»; конкретизацію змісту окремих критеріїв оцінювання якості системи вищої освіти та зазначення доцільності їх впровадження у вітчизняну систему забезпечення якості вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання необхідного комплексу методів дослідження, відповідною і достатньою джерельною базою, а також практичним впровадженням дослідницьких результатів. Мета та завдання, об'єкт та предмет дослідження визначені прозоро.

Дисертаційна робота Цюк Оксани Андріївни містить нові наукові положення, а сформульовані завдання дослідження (висвітлити забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічну проблему; охарактеризувати систему вищої освіти Швеції; виконати аналіз специфіки формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції у національному вимірі; окреслити перспективи творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України) конкретизують шляхи і методи її досягнення.

Визначена дисертанткою мета дослідження (виявити особливості формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції та окреслити перспективи творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України) узгоджується із назвою дисертації.

Справляє позитивне враження сформована автором джерельна база, яка відзначається різноманітністю і достатньою структурною повнотою. Вона включає 306 найменувань. Робота над дослідженням спонукала дисертантку звернутися до численних (194) іншомовних джерел, опрацьованих на офіційних сайтах Шведського Органу вищої освіти, університетів Лунда та Гетеборг (Швеція), що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи.

Значну цінність для дослідників та практиків педагогічної освіти мають додатки, які грамотно оформлені і представлені на сторінках дослідження.

Вивчення рукопису дисертації, автореферату та публікацій Цюк О.А. дають змогу констатувати про досягнення автором поставленої мети і вирішення завдань дослідження.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати дисертаційної роботи Цюк О.А. мають практичну значущість, яка полягає в тому, що матеріали дослідження (джерельна база та описані моделі шведських університетів (англосаксонська, французька, гумбольдтська, скандинавська), окреслені можливості використання конструктивних ідей шведського досвіду) можуть використовувати дослідники, зацікавлені у подальшому студіюванні актуалізованих у дослідженні проблем для проведення порівняльних студій та наукового обґрунтування сучасних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні.

Зазначимо, що основні положення та висновки дослідження можуть використовуватися як викладачами закладів вищої освіти під час викладання навчальних дисциплін «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Експертна діяльність у галузі освіти», «Моніторинг та оцінювання якості освіти», «Управлінський процес у сучасних закладах освіти», так і фахівцями Національної агенції із забезпечення якості вищої освіти для удосконалення процедури акредитації освітньо-професійних програм, що забезпечуються закладами вищої освіти; керівниками структурних підрозділів вітчизняних університетів для розробки та впровадження системи заходів щодо забезпечення якості вищої освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №75-01-12 від 25.06.2019), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка №1896 від 24.06.2019), Львівського торговельно-економічного університету (довідка № 99/16 від 04.07.2019), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №1023 від 05.05.2020), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №1233-Н від 14.05.2020).

Оцінка змісту та оформлення дисертації.

Робота має логічну структуру, повністю охоплює головні складові досліджуваної проблеми та послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора.

У вступі обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; представлено джерельну базу; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, структуру й обсяг дисертаційної роботи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел.

Технічне оформлення відповідає чинним вимогам, текст роботи завершений, повний зміст становить 317 сторінок, із них – 225 сторінок основного тексту, у тексті вміщено 9 таблиць, 3 рисунки. Доповнюють та конкретизують зміст дисертації 23 додатки.

У першому розділі на підставі аналізу авторитетних наукових джерел здобувачкою здійснено теоретичний аналіз забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічної проблеми. Науково цінним, на нашу думку, є те, що дисертантка проаналізувала історичні аспекти формування системи якості освіти та показала взаємозумовленість і взаємозалежність становлення системи якості освіти та прийняття й впровадження нормативних документів, що врегульовували процес розвитку вищої освіти у контексті європейського простору вищої освіти.

Заслуговує схвалення виокремлення дисертанткою головних завдань системи забезпечення якості вищої освіти (створення необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо) з метою удосконалення процесу забезпечення якості вищої освіти; організація освітнього процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки й освіти;

здійснення контролю за освітньою діяльністю закладів вищої освіти та якістю підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях, а також у вимірах освітнього закладу, державному та міжнародному (європейському) вимірі; прийняття низки європейських конвенцій щодо еквівалентності дипломів і визнання періодів навчання; започаткування та реалізація відомих міжнародних проектів, Еразмус, «Технічна допомога для СНД» та інші; створення європейської академічної кооперації). Цілком логічно, що дисертантка аналізує становлення та розвиток системи ранжування закладів вищої освіти за основними показниками їхньої діяльності. Важливим, на нашу думку, є виокремлення критеріїв, покладених в основу ранжування, що є спільними для різних рейтингів, а відтак свідчать про вагомість показників.

У другому розділі, присвяченому системі вищої освіти Швеції, автором проаналізовано особливості побудови системи вищої освіти в Швеції та виокремлено її етапи; висвітлено основні цілі освітніх реформ у галузі вищої освіти, а також охарактеризовано специфіку основних моделей університетської освіти Швеції: англо-саксонська, французька, гумбольдтівська, скандинавська та визначено спільні та відмінні ознаки.

Визначено, що цінність кожної моделі визначається її відповідністю реальним потребам як академічної спільноти, так і суспільства загалом у контексті соціального, політичного та економічного розвитку країни, а також реалізації місії університету та зобов'язань, які покладаються на нього суспільством.

Здобувачкою у результаті аналізу науково-педагогічної літератури та нормативно-правової бази освітньої галузі Швеції визначено етапи розвитку системи вищої освіти.

У третьому розділі «Специфіка формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції: національний вимір» Цюк О.А. визначено особливості формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції у контексті національних ознак країни.

На основі теоретичного аналізу дисертантка визначає основні компетенції Шведського органу вищої освіти: відповідальність за реалізацію завдань у сфері забезпечення якості вищої освіти; виконання контролюючої функції щодо ефективності, подальшої діяльності, правового нагляду та розвитку управління у секторі вищої освіти; налагодження співпраці з експертами.

Схвально, що у розділі представлено результати аналізу та характеристику нової системи забезпечення якості вищої освіти Швеції, що охоплює чотири складові.

Особливо цінним для вітчизняної вищої освіти є аналіз структури внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти в університетах Швеції, що координується офісом з питань якості та оцінки.

Важливо, що дисертантка не залишає поза увагою окреслення перспектив творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні. Цілком логічно, що Цюк О.А. вбачає перспективи імплементації ідей шведського досвіду щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні через реалізацію відповідних завдань: створення необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо) з метою удосконалення процесу забезпечення якості вищої освіти; обов'язкове запровадження рейтингів університету; організація освітнього процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки та освіти; здійснення контролю освітньої діяльності закладів вищої освіти, якості підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях – навчального закладу, державному та міжнародному (європейському); врахування набутого професійного досвіду абітурієнтами для зарахування їх до навчання в ЗВО у межах обраної спеціальності; залучення студентів до оцінювання якості вищої освіти – як обов'язкова складова системи забезпечення якості.

Загальні висновки логічно випливають зі змісту роботи, корелюють із завданнями дослідження, достатньо обґрунтовані та узагальнені.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення знайшли відображення в публікаціях автора у вітчизняних та зарубіжних виданнях. Без сумніву, внеском дослідниці у загальну педагогіку та історію педагогіки є 16 публікацій, серед яких: 1 стаття у фаховому виданні іншої держави, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті в інших виданнях України, 6 – апробаційного характеру.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація та автореферат здобувачки відповідають чинним вимогам. Зміст автореферату відображає основні положення дисертації.

Дискусійні положення та зауваження.

Позитивно оцінюючи теоретичне і практичне значення результатів кандидатської дисертації Цюк О.А., необхідно зазначити окремі дискусійні положення роботи та побажання щодо майбутніх перспектив її розвитку:

1. У авторефераті (с. 3) зазначено, що «для розв'язання завдань дослідження використано комплекс теоретичних та емпіричних методів». Методи обробки і аналізу статистичної інформації у авторефераті не задекларовані. Однак у дисертації використано методи кількісної обробки результатів дослідження: таблиці, рисунки з метою реєстрації результатів дослідження.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується апробацією результатів дослідження. За роки роботи над дисертацією Цюк О.А. представила основні положення свого дослідження на дев'яти науково-практичних конференціях, з яких шість – у м. Львів, а тому бажано було розширити географію апробації результатів дисертації, що сприяло б поширенню ідей дослідження у сфері вищої освіти у вітчизняній та світовій спільноті.

3. Необхідно зазначити, що до додатків включається допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації. Практична цінність додатків значно зросла б, якби було подано приклади інтерв'ювання та опитування працівників Шведського національного агентства з вищої освіти та працівників відділів із забезпечення якості вищої освіти університетів Швеції з метою з'ясування особливостей формування системи забезпечення якості вищої освіти, які зазначаються в авторефераті на с. 3.

4. Дослідження набуло б ще більшої наукової цінності, якби авторкою у висновках до третього розділу більш детально було розкрито специфіку формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції у контексті національних особливостей країни.

5. У анотації до Розділу 2 дисертації (с. 80) та в авторефераті на с. 8 зазначено, що автором «запропоновано ґрунтовну характеристику базової вищої педагогічної освіти у Швеції», однак у п.2.2. на с. 113 дисертації не повною мірою відображено характеристику базової вищої педагогічної освіти у Швеції.

6. На нашу думку, аналізуючи систему вищої освіти Швеції (РОЗДІЛ 2), слід було б приділити більше уваги проблемам та негативним явищам, які мають місце та гальмують її розвиток та чітко прописати особливості побудови системи вищої освіти в Швеції у висновках до другого розділу.

7. Позитивно оцінюючи напрацювання авторки щодо структурно-функціональної характеристики системи вищої освіти Швеції вважаємо, що робота значно виграла, якби дисертантка у висновках до п.2.2. не лише обмежилася виокремленням етапів становлення системи вищої освіти в Швеції (с. 120), а розкрила б її характерні ознаки.

8. Враховуючи широку джерельну базу дослідження, рекомендуємо автору роботи підготувати навчально-методичні матеріали порівняльного дослідження щодо проблеми формування системи забезпечення якості вищої освіти: Україна Швеція.

Висловлені зауваження і пропозиції не знижують загальної високої оцінки дисертації та не зменшують вагомості внеску О.А.Цюк у загальну педагогіку та історію педагогіки.

Загальний висновок. Аналіз дисертаційної роботи, автореферату, опублікованих наукових праць дисертантки дає підстави вважати, що дисертаційна робота Цюк Оксани Андріївни є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить нові наукові результати в галузі загальної педагогіки та історії педагогіки. За своїм обсягом, обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю одержаних результатів дисертаційна робота Цюк О.А. відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р., із змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук,

доцент, викладач гуманітарних дисциплін

Відокремленого структурного підрозділу

«Рівненський коледж Національного університету

біоресурсів і природокористування України»

Т.Є.Криstopчук

Підпис доктора педагогічних наук, доцента

Криstopчук Т.Є. «засвідчую».

Помічник директора з кадрової роботи

І.П.Яткевич

